

ویژگی های سایت کتابخانه ها در اینترنت

نوشته: یزدان منصوریان

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

مقدمه

است یک کتابخانه در شرایطی قرار گیرد که علاوه بر ارتباط و بهره گیری از امکانات اینترنت امکان حضور در آن را پیدا کند و قصد معرفی خود و ارائه خدماتش را از این طریق داشته باشد. به بیان دیگر گاهی ما در فضای گسترده اینترنت فقط گیرنده و جستجوگر و زمانی علاوه بر آن عرضه کننده اطلاعات نیز هستیم.

حال اگر بخواهیم این حضور، قرین با موفقیت بوده و سودمند به حال کاربران کتابخانه ما باشد، مسلماً قبل از هر اقدام باید اصول و ضوابط مشخصی را برای خود تدوین کرده باشیم تا برای تحقق این اصول بتوانیم خدمات خوبی را ارائه نماییم. در غیر این صورت ممکن است تنها اثر سایت کتابخانه ما شلوغتر کردن فضای پر ازدحام اینترنت باشد.

در این نوشته ضمن اشاره به اصلی ترین عناصری که فعلاً در سایت اینترنت کتابخانه ها وجود دارد، مهمترین عواملی را که باید قبل از طراحی صفحه اینترنت هر کتابخانه مورد توجه قرار گیرد، برشمرده می شود.

تعریف Web Site یا Home Page

هر صفحه فرامتن (hypertext) قابل بازیابی با آدرس

نفوذ و گسترش اینترنت هر روز در زندگی ما بیشتر شده و با سرعتی شگرف افکار و فعالیت های روزمره افراد جوامع را بسته به محل و موقعیتی که در آن قرار دارند در سطوح مختلف و با نسبت های متفاوت تحت تأثیر قرار می دهد و تبدلات علمی، فرهنگی و اقتصادی پیوند بیشتر و عمیقتری با این پدیده پیدا می کنند.

هر چند فعلاً میزان ارتباط و تأثیرپذیری افراد از اینترنت بسیار متفاوت و گوناگون است، اما شواهد امروز گواه این واقعیت می باشد که جهان فردا پیوندی به مراتب عمیقتر و ناگسستنی تر با این شبکه خواهد داشت. تأثیر اینترنت بر کتابخانه ها و خدماتی که ارائه می دهند گاه مربوط به زمانی می شود که یک کتابخانه تنها به عنوان یک متقاضی یا سرویس گیرنده (Client) با شبکه در ارتباط است و قصد ارائه خدمات بهتر و روزآمد را از این طریق دارد. این مورد خود بحث بسیار مفصل و جداگانه ای است و می تواند از جهات مختلف، موضوع هایی برای بررسی و تحقیق باشد، مثلاً استفاده از امکانات اینترنتی در خدمات فنی، مجموعه سازی و خدمات مرجع کتابخانه بحث مفصل و جداگانه ای می طلبد. اما ممکن

مشابهی پیروی کرده‌اند. در بیشتر این صفحات، مهمترین اطلاعاتی که کاربران ممکن است به آنها نیاز داشته باشند گنجانده شده است. معرفی کتابخانه، تاریخچه آن، مقررات استفاده، ساعات کار، فهرست اسامی کارکنان و سیاست‌ها و فعالیت‌های کتابخانه از جمله این موارد هستند. حال بسته به خط‌مشی و سلیقه مدیران در هر کتابخانه ممکن است نوع و میزان این اطلاعات متفاوت باشد.

در شرایطی که کتابخانه‌ها بویژه کتابخانه‌های دانشگاهی به تدریج امکانات لازم برای اتصال به شبکه‌های رایانه‌ای را پیدا می‌کنند، در کنار آن امکان حضور در اینترنت برای بعضی از آنها فراهم شده است و تا امروز تعدادی از کتابخانه‌های دانشگاهی کشور (صفحه خانگی اینترنت) Home Page خود را از طریق سایت دانشگاهشان دسترس‌پذیر ساخته‌اند. بنابراین حالا که این امکان فراهم آمده و رو به گسترش دارد، لازم است که کتابداران با آگاهی و دقت بیشتری با این مسئله روبرو شوند. خوشبختانه با ادامه این روند توسعه و حضور بیش از پیش کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در اینترنت، عکس‌العمل کتابداران در کشورهای مختلف تاکنون قابل توجه بوده و بسیاری از آنها ضمن مشارکت در طراحی و تدوین صفحات وب کتابخانه‌ها، مقالات و نوشته‌های متعددی را چه بصورت چاپی و یا به شکل الکترونیک در شبکه انتشار داده‌اند.

در اغلب این نوشته‌ها بر ارزش و کاربرد عملی سایت اینترنتی در بهبود عملکردهای کتابخانه مثلاً در امر خدمات مرجع و اطلاع‌رسانی و یا آموزش استفاده‌کنندگان (User Education) تأکید شده است.

تعدادی از کتابداران تجربیات شخصی خود را در ایجاد سایت‌های وب برای کتابخانه‌هایشان به رشته تحریر در آورده و به این وسیله دیگران را در این تجربه سهیم کرده‌اند. در انتهای بعضی از این مقالات، گزیده‌ای از انواع راهنماها و منابع آموزشی چاپی و الکترونیکی مربوط به استفاده از نرم‌افزارها و ابزار مورد نیاز طراحی صفحات وب جهت آشنایی کتابداران و تسهیل این کار آورده شده و سایر کتابداران را به تفکر و اقدام در این زمینه تشویق کرده‌اند. (۱)

گاهی نوشته‌های انتشار یافته در این زمینه رویکرد کاملاً

((Uniform Resource Locator (URL) مشخص، با عنوان و پدیدآور معین و با نیتی تجاری، علمی که در درون خود علاوه بر متن و تصویر با صفحات مرتبط پیوند برقرار می‌کند، برگه از برگ‌های بی‌شمار دفتر بزرگ اینترنت در شبکه جهان گستر وب (World Wide Web) است و اصطلاحاً Web Page یا Home Page نامیده می‌شود. به بیان دیگر هر مدرک (Document) که با آدرس URL خاص خود در شبکه بازیابی شود، حاوی متن و تصاویر بوده و پدیدآور مشخص داشته و با پیوندهایی که برقرار می‌کند مدخلی برای ورود به صفحات دیگر اینترنتی محسوب شود Web Page نامیده می‌شود. این صفحات ممکن است در درون همان سایت یا در سایت‌های دیگر واقع باشند، به هر حال چون محیط وب کاملاً یکپارچه است، اتصال بین دو نقطه در هر فاصله مکانی به راحتی میسر است.

صفحه اینترنتی یا Website هر سازمان، مؤسسه یا کتابخانه یا هر محل دیگر، در واقع پنجره‌ای به درون آن مرکز و راهی برای ارتباط با آن است. یک Website ممکن است تنها از چند خط اطلاعات ساده تشکیل شده یا بسیار مفصل و متنوع باشد. چندین لایه اطلاعات باشد. و با دهها یا صدها صفحه دیگر ارتباط و پیوند (Link) برقرار نماید.

البته واژه Home Page برای منظور دیگری نیز بکار می‌رود و مراد از آن صفحه‌ای است که به محض اجرای هر یک از مرورگرهای وب (Browsers) به صورت پیش فرض (Default) آن مرورگر نمایش داده می‌شود. تعیین اینکه چه صفحه‌ای در یک رایانه به خصوص، پیش فرض قرار گیرد بستگی به نظر کاربر همان رایانه داشته و می‌تواند هر صفحه اینترنتی باشد. شرکت‌های تولیدکننده مرورگرهای معروف مثل Microsoft internet explorer Netscape آدرس URL خود را برای تبلیغات بیشتر بصورت پیش فرض درون خود دارند.

عناصر اصلی سازنده سایت کتابخانه‌ها و دید کتابداران

در حال حاضر اغلب کتابخانه‌های دانشگاهی و ملی در طراحی و تدوین صفحات اینترنتی خود از الگوهای نسبتاً

عمومی داشته و به جنبه های نظری و عملی که در طراحی هر سایت کارآمد و کاربرپسند (User - Friendly) اینترنت باید لحاظ شوند، می پردازند (۲) و در مقابل بعضی مقالات اختصاصاً به کتابخانه ها پرداخته و گاه تنها به یکی از عملکردهای کتابخانه ای و عواملی که صفحات اینترنتی را به آنها مربوط سازند، بحث می کنند. جنبه آموزشی (Educational approach) صفحات وب و نقشی که می توانند در آموزش استفاده کنندگان و یا معرفی منابع مهم کتابخانه ای ایفا کنند، مورد بررسی قرار می گیرد (۳). و یا اینکه عملکرد مهم دیگری مثل خدمات فنی محور اصلی بحث بوده و امکانات و تسهیلاتی که اینترنت در این رابطه فراهم می کند را مورد توجه قرار می دهد. (۴)

بحث روزآمدسازی (UP - dating) و توسعه و گسترش سایت کتابخانه ها نیز خود مقوله مفصل و جداگانه ای است. پیوندهای برقرار شده باید در هر دوره زمانی مشخص که طول آن بسته به تشخیص کتابداران یا نوع سایت های مورد نظر می تواند متفاوت باشد، مورد ارزیابی و واریسی مجدد قرار گیرند، چرا که بنا به دلایل متعدد آدرس بسیاری از سایت ها ممکن است تغییر کند. هر چند اغلب در صفحه قدیمی این نوع سایت ها آدرس جدید و امکان پیوند بلافاصله با آن وجود دارد، اما چه بسا بعد از مدتی نیز همین اعلام تغییر آدرس نیز حذف شده و بازیابی صفحه مورد نظر را با مشکل مواجه سازد. از طرفی خود طراحان سایت باید قبل از کاربران کتابخانه به موضوع و محتوای پیوندهای برقرار شده اشراف کامل داشته باشند و این آگاهی مستلزم بازدید دقیق و دوره ای از سایت های مورد نظر است. بعضی از کتابداران تجارب خود را در این باره طی نوشته ای منتشر ساخته و روش های پیشنهادی خود را تشریح کرده اند. (۵)

خدمات آگاهی رسانی جاری در مورد اطلاعات تازه و تحولات پیوسته در محیط اینترنت نیز یکی از امکاناتی است که می تواند در طراحی سایت یک کتابخانه در نظر گرفته شود. تلاش های به عمل آمده در راستای تحقق این هدف نیز از جمله مواردی است که می تواند برای همه طراحان سایت کتابخانه ها راهنما و کارگشا باشد. (۶)

بنابراین گسترش روزافزون شبکه و تمایل به استفاده

بیشتر از آن در بین کاربران کتابخانه از یک سو و اقبال و توجه کتابداران به ارائه خدمات از طریق شبکه های رایانه ای روند تولید و توسعه خدمات کتابخانه ای از طریق شبکه های محلی (LAN) منطقه ای (WAN) و بین المللی که اینترنت بارزترین جلوه آن است سرعت بخشیده و زمینه را برای تحقق معنای کتابخانه های مجازی یا (Virtual Library) هموارتر نموده است. کتابخانه های مجازی که از آنها به عنوان «کتابخانه های بدون دیوار» (Libraries Without Wall) نیز یاد می کنند، کتابخانه های قرن آینده ما هستند که کاربران خود را از حضور فیزیکی در محیط کتابخانه یا کاملاً و یا تا حد زیادی بی نیاز خواهند ساخت، کتابخانه های مجازی بیش از آنکه به منابع موجود متکی باشند، دسترس پذیر ساختن منابع دیگر را مبنای کار خود قرار داده اند. البته این هدف تنها به کمک شبکه های رایانه ای و همچنین اطلاعاتی که قبلاً به شکل الکترونیکی درآمده اند محقق خواهد شد، بنابراین در شرایط فعلی در بهترین و مجهزترین کتابخانه های دنیا هنوز تا رسیدن به مفهوم تمام عیار از کتابخانه مجازی راه بسیار دوری در پیش است، چرا که هر چند گسترش شبکه های رایانه ای بسیار اعجاب انگیز و سریع اتفاق افتاده اما هنوز درصد عمده ای از دانش بشری به صورت چاپی در لابلای کاغذها ثبت و ضبط شده و دستیابی به آنها از طریق شبکه به اطلاعات کتابشناختی محدود می شود. امروز جستجو در فهرست رایانه ای کتابخانه کنگره آمریکا که بزرگترین کتابخانه جهان است ممکن شده و صدها کتابخانه در سراسر دنیا از اطلاعات کتابشناختی این مرکز عظیم بهره می برند، که البته درصد عمده ای از آن مربوط به تسهیل در دسترسی به خدمات فنی است. توجه به شواهد موجود ما را به درک این واقعیت نزدیک می کند که کاربران امروز و فردای کتابخانه ها مرتباً به تأمین نیازهای اطلاعاتی خویش از طریق شبکه ها بیشتر روی آورده و شرایط فراهم آمده نیز به همین سوی گرایش دارند، بنابراین گرچه کتابخانه مجازی به شکلی صددرصد و کامل فعلاً وجود ندارد، اما حداقل در شبکه جهان گستر وب کتابخانه های بسیاری حضور دارند که درصد قابل ملاحظه ای از فعالیت ها و خدمات خود را به شکل الکترونیک و پیوسته (on-line) ارائه می کنند و به سرعت بر سهم این قبیل فعالیت ها نیز افزوده می شود. فعلاً

اطلاعات در اینترنت می‌باشند از منطق نمایه‌سازی کلید واژه‌ای پیروی می‌کنند. کلید واژه‌هایی که از سایت‌ها دریافت کرده‌اند و در عمل چندان موفق نیستند. خصوصاً که در هنگام جستجو، رویکرد مورد نظر را نمی‌توان اعمال کرد. در نتیجه بیشتر موارد بازیابی شده، ارتباطی با نیاز کاربران پیدا نمی‌کنند و به اتلاف وقت و حوصله آنها می‌انجامد، بویژه در شرایط ارتباطی ما با اینترنت که سرعت انتقال داده‌ها بسیار کند بوده و یک جستجوی ساده به زمان زیادی نیاز دارد، این مشکل به مراتب حادتر است. حال با وجود این واقعیت، یک سایت موفق کتابخانه‌ای می‌تواند با پیوندهایی (Links) که با سایر سایت‌ها برقرار می‌کنند، کاربران را به سمت و سویی که به تأمین نیازهایشان می‌انجامد هدایت کند. مثلاً سایت یک کتابخانه دانشگاهی، با فرض آنکه مخاطبان آن دانشگاهیان و پژوهشگران هستند می‌تواند به صورت موضوعی امکان برقراری ارتباط سریع با سایت‌های علمی هر موضوع، انجمن‌های تخصصی آنها، نشریات و مجلات الکترونیکی تمام متن در آن موضوعات که بسیار مورد نیاز محققان است گروه‌های بحث الکترونیکی تخصصی و غیره کاربران کتابخانه را در معرفی و شناساندن منابع اطلاعاتی ارزشمند در اینترنت و نهایتاً تأمین نیازهای اطلاعاتی آنها را یاری کند. این کار در عین حالی که بسیار مفید و ارزشمند است اما وظیفه دشوار و خطیر برای کتابداران محسوب می‌شود. چرا که آنها باید با صرف وقت و حوصله زیاد ابتدا به شناسایی منابع اطلاعاتی مرتبط در هر موضوع پرداخته و به دلیل انبوهی و کثرت این منابع به انتخاب بهترین‌ها اقدام کنند. هم شناسایی و هم انتخاب، به تخصص و ورزیدگی خاصی نیازمند است. چرا که از یک سو، چون هرگز قادر نخواهیم بود اطلاعات جامع و دقیقی از منابع موجود در اینترنت در یک حوزه موضوعی در اختیار داشته باشیم، پس همواره این احتمال وجود دارد که منابع بهتری از آنچه که ما یافته‌ایم در جای دیگری از این فضای گسترده وجود داشته باشد که از دید ما نهان مانده است. مهمتر این که ارزیابی و انتخاب از بین سایت‌های شناسایی شده نیز کار آسانی نخواهد بود. ارزیابی منابع اینترنتی و عناصری که باید در این امر لحاظ شوند، بحثی مفصل و گسترده‌ای است که خود می‌تواند موضوع تحقیقاتی مستقل و

کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی در کشورهای صنعتی در این زمینه پیشتاز هستند. (۷) و (۸)

بسیاری از کتابخانه‌های معروف دنیا از طریق وب برای همگان و یا حداقل برای گروه مشخص یا در زمان‌های معین قابل دسترس هستند و این یک فرصت ارزشمند، هم برای کتابداران و هم برای کاربران نهایی (End User) است.

چنانچه نرم‌افزار یک کتابخانه حالت Client / Server داشته باشد، می‌توان از طریق سایت کتابخانه امکان جستجو و بازیابی اطلاعات را برای کاربران از راه دور (Remote access) فراهم کرد. و این خود منجر به افزایش دسترس‌پذیری (Accessibility) به اطلاعات می‌شود. تحقق این امر از اهداف هر کتابخانه‌ای است. حتی فراتر از این کاربران همواره قادر خواهند بود علاوه بر آگاهی از موجودی کتابخانه از وضعیت هر کتاب در هر شرایط زمانی اطلاع یابند، مثلاً کتاب یا مدرک مورد نظر در آن زمان در کتابخانه موجود بوده یا رزرو شده و یا در امانت است و می‌تواند از محل کار خود آن مدرک را امانت گرفته یا رزرو کنند.

چنانچه یک کتابخانه مجموعه غنی و بزرگی داشته باشد، می‌تواند منبع ارزشمندی برای خدمات فنی سازماندهی و رده‌بندی برای سایر کتابخانه‌ها باشد. و از این طریق به خدمات فنی در کتابخانه‌های کوچکتر کمک کند. علاوه بر فهرست، بسیاری از منابع الکترونیکی ارزشمند این کتابخانه یا مرکز اطلاع‌رسانی را می‌توان از طریق سایت آن کتابخانه یا مرکز در اختیار افراد قرار داد. انواع پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی مثل نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها و سایر منابع مرجع دایرةالمعارف‌ها و واژه‌نامه‌های الکترونیکی نیز از این طریق قابل عرضه هستند. در محیطی که همه نوع اطلاعات متنوع اعم از آگهی‌های تبلیغاتی شرکت‌ها، سایت‌های شخصی افراد (Personal Sites)، سایت‌های مؤسسات دولتی و خصوصی، نشریات ادواری روزنامه‌ها و مجلات و غیره در کنار هم وجود دارد و نرم‌افزارهایی که به موتورهای جستجو (Search Engines) معروف هستند با تمام توانایی‌هایی که دارند معمولاً در بازیابی اطلاعات و مرتبط با نیاز افراد ناموفق بوده و ریزش کاذب (Drop False) در نتایج جستجو بسیار زیاد است. این موتورهای جستجو که در حال حاضر تنها ابزار معمول بازیابی

جداگانه باشد. به بیان دیگر همان طور که بحث گزینش، مجموعه‌سازی، سپس سازماندهی و اشاعه اطلاعات در مورد منابع چاپی و منابع الکترونیکی Off-Line تدوین و اعمال می‌شوند، می‌تواند در مورد منابع اینترنتی و On-Line نیز با ملاکها و معیارهای خاص این منابع مطرح باشد.

بنابراین هر کتابخانه‌ای می‌تواند با دقت و برنامه‌ریزی که انجام می‌دهد سائیتی را طراحی کند که ضمن افزایش دسترس‌پذیری منابع اطلاعات خود، کاربران را به سایر منابع مفید اینترنتی نیز هدایت و راهنمایی کند. حال با پذیرفتن این فرض اولیه، سؤالی که هنوز مطرح است، چگونگی تدوین و طراحی این سایت است تا به بهترین شکل اهداف مورد نظر را تأمین کند. مهمترین عناصری را که قبل از طراحی هر سایت کتابخانه‌ای باید به آن توجه کرد عبارتند از:

پرسش‌های اصلی قبل از طراحی سایت کتابخانه‌ای

۱- هدف

سایت یک کتابخانه که در چه‌ای از آن کتابخانه به روی تمام کاربران شبکه جهانی اینترنت می‌باشد، اهدافش در ادامه همان رسالت‌های کتابخانه است که همانا، فراهم‌آوری که در این جا بهتر است بگوییم دسترس‌پذیری (Accessibility) سازماندهی و اشاعه اطلاعات مورد نیاز کاربران می‌باشد. علاوه بر اینکه ارائه بسیاری از خدمات که به شکل عادی یا به دشواری صورت می‌پذیرند و یا غیرممکن می‌باشند نیز از طریق سایت کتابخانه قابل ارائه می‌باشند.

۲- مخاطب و نیازهای اطلاعات او

شناخت دقیق مخاطبان یا جامعه استفاده‌کننده و نیازهایی که دارند همواره از ضروریات و مقدمات اساسی قبل از هر تصمیم‌گیری در کتابخانه است. اما این شناخت در مورد مخاطب سایت اینترنتی کار دشواری یا به عبارت بهتر دشوارتر از شناخت جامعه استفاده‌کننده کتابخانه در شرایط عادی است، چرا که ما هرگز نخواهیم توانست همه کسانی که ممکن است سایت کتابخانه را ملاحظه کرده یا از آن استفاده کنند شناسایی کنیم. البته چنین نیتی نیز وجود ندارد و ما فقط بسته

به نوع کتابخانه خود که چه نوعی است، نیازهای جامعه استفاده‌کننده را می‌سنجیم. مثلاً در یک کتابخانه دانشگاهی فرض بر این است که کاربر آن، دانشجویان و اساتید همان دانشگاه یا دانشگاه‌های مشابه هستند. پس مخاطب خود را همین قشر در نظر می‌گیریم و به زبانی که برای او آشنا تر است صحبت می‌کنیم.

۳- محتویات

مهمترین اطلاعاتی که هر کاربر درباره کتابخانه ما باید بداند را لازم است در درون صفحه اینترنت از قبل آماده کرده باشیم.

این اطلاعات ممکن است مربوط به تاریخچه کتابخانه، مجموعه آن، کارکنان، خدمات و غیره بوده و یا پاسخ به همه سؤالی‌هایی باشد که ممکن است در ذهن آنها شکل گیرد در اغلب سایت‌ها این سؤالی‌ها از قبل تدوین و پاسخ آنها نیز ارائه شده و به FAQ (Frequently Asked questions) معروف است. با این همه این اطلاعات در عین حالی که کامل هستند بهتر است خیلی مفصل نشود.

۴- پیوندها (Links)

همانطور که در این نوشته بارها اشاره شد. پیوندهایی که از طریق یک صفحه برقرار می‌شوند خیلی اهمیت داشته و کیفیت و سودمندی یک سایت تا حد زیادی به همین مسئله باز می‌گردد. عناوینی که برای هر پیوند در نظر گرفته می‌شود باید گویای منظور و محتوی سایت مورد نظر و اهمیت آن باشد. چنانچه از جملات کوتاه یا واژه‌هایی که افراد را به برقراری ارتباط با این سایت‌ها ترغیب می‌کند استفاده شود بهتر خواهد بود. علاوه بر آن می‌توان توضیحات بیشتری نیز در قالب جملات کوتاه و با فونت ریزتر زیر هر محل ارتباط اضافه نمود و اهمیت و فایده هر پیوند را متذکر شد.

این پیوندها را می‌توان به شکل موضوعی یا الفبایی مرتب کرد یا بر اساس انواع کلی سایت‌ها مثلاً نشریات ادواری الکترونیکی، گروه‌های بحث الکترونیکی (Discussion groups) یا پایگاه‌ها و غیره تنظیم کرد.

۵- صفحه‌آرایی و تصاویر

Suggestions & Commands استفاده می‌شود.

۸- انتخاب نرم‌افزار و ویرایشگر مورد استفاده

تا امروز ویرایشگرهای متعددی برای طراحی صفحات وب به بازار عرضه شده است که هر یک توانایی‌ها و امکانات متفاوتی دارند. و معروفترین این ویرایشگرها (Editors) عبارتند از: Adobe Page Mill , Microsoft Home page Internet , Soft Hotmetal , Claris Assistant , BBEedit World Wide Web Wearer , ANT-HTML, Frontpage Quad , Aol Press و غیره خوشبختانه بیشتر این نرم‌افزارها قابلیت نگارش به شکل WYSIWYG (What You see is What You get) را دارند. با کمک این روش دیگر نیازی به دانستن کدها و علائم (Tags) زبان HTML نبوده و ایجاد فایل‌های HTML به مراتب آسانتر است.

نتیجه

طراحی و تدوین صفحه اینترنتی (Webpage) برای هر کتابخانه می‌تواند فصل جدیدی در ارائه خدمات نوین و تحولات عمیق در نوع روابط کتابخانه با سایر مراکز و کاربران خود محسوب شود.

در فضای رو به گسترش و متحول شبکه‌های رایانه‌ای، صفحات اینترنتی کتابخانه نماینده و جایگزین آنها در این فضا هستند و ویژگی‌ها و خدماتی که از این طریق به کاربران ارائه می‌شود به نوعی بیانگر کیفیت و وضعیت هر کتابخانه یا مرکز اطلاع‌رسانی است. بنابراین در طراحی و تدوین این صفحات می‌توان نهایت دقت و خلاقیت را بکار بست و به این ترتیب بازتاب خوب و ارزشمندی از خدمات کتابخانه‌ای برای همه کاربران بالقوه آن، اعم از سایر کتابداران در نقاط مختلف دنیا یا کاربران نهایی (End User) منعکس کرد.

چنانچه در طراحی صفحات وب ملاحظات فنی و عملی از پشتوانه‌های نظری منطقی و مستدلی برخوردار شوند، موفقیت و کارایی آن را تضمین خواهد کرد. برای اضافه کردن یا کم کردن هر نماد یا جمله‌ای در این صفحات باید که دلیلی منطقی و هدفمند وجود داشته باشد و آگاهی و شناخت کافی

مسئلاً اگر بهترین کالا را در بسته‌بندی نامناسب و زشت ارائه کنیم از ارزش و کیفیت آن کاسته خواهد شد و میزان بهره‌مندی و رغبت به آن تنزل خواهد یافت. بنابراین هنگام تنظیم نوشته‌ها و بکارگیری تصاویر و رنگها باید نهایت دقت را بکار بریم تا محیط ارتباط کاربر با رایانه (Interface) نه تنها او را از ادامه مطالعه صفحه منصرف نسازد بلکه میل و اشتیاق او را افزونی بخشد. در محیط وب هیچ محدودیتی از نظر اضافه کردن تصاویر و رنگ به صفحه نداریم پس بهتر است رنگها را متناسب با هم انتخاب و از آوردن تصاویر غیرضروری و بزرگ نیز اجتناب کنیم. فونت انتخاب شده برای حروف نیز بهتر است خیلی ریز یا خیلی درشت نباشد و صفحه اول سایت (Welcome Screen) در یک صفحه (Windows) بگنجد، چرا که بزرگتر بودن آن از یک صفحه ممکن است باعث شود بعضی از اطلاعات در اولین برخورد از نظر کاربران دور بماند.

۶- امکان ارتباط سریع بین صفحات سایت

تقریباً همیشه سایت یک کتابخانه در حد یک یا دو صفحه با لایه باقی نمانده و به بیان دیگر چند لایه خواهد بود. معمولاً بیشتر سایت‌هایی که خوب طراحی شده‌اند در بالا، پایین یا کنار تمام صفحات خود فهرست مندرجات کل سایت را آورده‌اند تا کاربران در هر صفحه‌ای که هستند به راحتی به قسمت مورد نظر خود مراجعت کنند.

چنانچه صفحه‌ای طولانی باشد می‌توان با اضافه کردن یک نماد (icon) نظر خوانندگان را به ادامه آن جلب کرد. معمولاً از کلماتی مثل (next یا More) با موارد مشابه استفاده می‌شود. و نیز در پایین یک صفحه طولانی با نماد دیگری به ابتدای صفحه ارجاع داده می‌شود، مثل (Top of the page).

۷- امکان ارتباط با کتابخانه

اضافه کردن آدرس E-mail - کتابخانه و آدرس پستی و تلفن در انتهای هر صفحه نیز کمک بزرگی برای برقراری ارتباط مداوم با کاربران کتابخانه خواهد بود. علاوه بر این با گذاشتن فرم‌های نظرسنجی می‌توان نظرات، نیازها و پیشنهادات کاربران را شنید.

معمولاً در سایت‌ها از جملاتی مثل Contact us یا

منابع

1. Shouse - D. "Working on the Library's Homepage: troubles and tribulations". Against - the - Grain. 10 (3) Jun 1998, P. 63-65.
2. Webber, Sheila. K. Designing User - Friendly Webpage University of Strathelyde Department of information Science. 1997 [http://WWW.dis.Strath.ac.uk/ People/ ukolug](http://WWW.dis.Strath.ac.uk/People/ukolug)
3. Byers - D - F, Wilson. I "The Web as a teaching tool" Proceeding of the 17th National Online Meeting 1996 Edited by Martha E. Williams. Information Today , Inc New York. 14-16 May 1996. Medford, New jersey, Information Today, Inc. 1996, P. 31-6.
4. Harizan - A; Khoon - L - K. "Technical Service and the World Wide Web: building the NTU Library Cataloging Home Page." Electronic - Libraty. 16 (16) Dec 1998 . P. 387 - 93.
5. Morton - W. "Maintaining Your Library's Web Page." College & Research - Librarise - News. 58 (7) ul / Aug 97 P. 488-499.
6. Calcari - S. "The Internet Scout Project". Library - Hi - Tech 15 (3-4) 1997 , P. 11-18.
7. Johnson - B; Armstrong - O. "Creating a homepage: easier than you think." Texas - Library journal. 71 (4) Winter 95, P. 170-7.
8. Metz - Wiseman & others. "the USF libraries Virtual Library Project: A Blueprint For development." University of South Florida 1996.

از نیازها و خواسته‌های کاربران شبکه همواره در نظر گرفته شود. مسلماً با اتمام تدوین و طراحی یک سایت اینترنتی وظیفه طراحان آن خاتمه نیافته و مرتباً باید روند روزآمدسازی، اضافه کردن امکانات جدید در آن و ارزیابی مجدد و منتقدانه استمرار یابد. چرا که این امر مثل تمام فعالیت‌های کتابخانه فرآیندی ایستا و مقطعی نبوده و ضروری است که پویایی و تکامل آن مدنظر واقع شود.

